

De zuivelsector in Nederland en Vlaanderen heeft een sterke uitgangspositie. De verwerkers zijn klaar om te profiteren van de groeiende vraag naar zuivel op de wereldmarkt. De vraag is in hoeverre dit zich vertaalt in een goede melkprijs voor veehouders. Dit is voor een belangrijk deel afhankelijk van internationale politieke ontwikkelingen.

tekst **Wichert Koopman**

Politieke invloeden maken zuivelexport lastig te voorspellen

Nationale zuivelindustrie staat internationaal sterk

In zowel Nederland als België maakte de handelsbalans voor zuivelproducten (het verschil in waarde tussen export en import) vorig jaar een vrije val. Dit blijkt uit de exportstatistieken zoals die zijn weergegeven in figuur 1 en 2. De oorzaak is de (veel) lagere prijs die voor deze producten werd betaald.

Zo stegen in België de import en de export van zuivelproducten, maar daalde de waarde hiervan met respectievelijk 8 en 15 procent. Uiteindelijk resulteerde dit in een negatief saldo op de handelsbalans. De gepresenteerde cijfers hebben overigens betrekking op heel België. Naar schatting word twee derde van de zuivelomzet gerealiseerd in Vlaanderen.

De Nederlandse uitvoerwaarde van zuivel daalde in 2015 met 13 procent tot 6,3 miljard euro en na jaren van stijging daalde ook het saldo op de handelsbalans hierdoor naar 3,7 miljard euro.

Ruim 70 procent van de geëxporteerde Nederlandse zuivel blijft binnen de EU, zo blijkt uit figuur 3. Duitsland, België en Frankrijk zijn de grootste afnemers.

Roel Jongeneel, onderzoeker en docent bij Wageningen Economic Research (voorheen LEI Wageningen UR), is positief verrast over de manier waarop de Nederlandse zuivelindustrie de Russische importboycot heeft opgevangen. 'De sector is erin geslaagd om voor deze belangrijke exportmarkt in betrekkelijk korte tijd alternatieve bestemmingen te vinden, met name in Azië en Afrika', constateert hij. 'De boycot heeft natuurlijk wel een negatief effect gehad op de melkprijs. Maar andere landen voelen de pijn veel harder.'

Gevolgen krimp beperkt

Het voorbeeld maakt volgens de econoom duidelijk dat het Nederlands zuivelbedrijfsleven internationaal goed gepositioneerd staat. 'Dat moet ook wel. We zijn, meer dan andere EU-landen, afhankelijk van de export. Al is het maar om de groei in melkproductie van de laatste anderhalf jaar op te vangen.'

De klemmende onzekerheid over de toekomst die de melkveehouderij in Neder-

land op dit moment kenmerkt, is volgens Jongeneel internationaal geen issue. 'Het sentiment dat onze melkveehouders met hun ongebreidelde ambitie de markt zouden bederven, speelt met name onder collega's in concurrerende EU-landen', signaleert hij. 'Het heeft weinig invloed op het imago van ons product.'

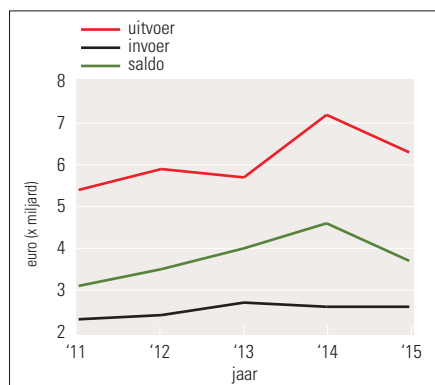
Ook de wetenschapper kan niet voorspellen in welke mate de sector zal moeten krimpen. Hij relativeert wel op voorhand de gevolgen die dit zal hebben voor de exportmogelijkheden op wat langere termijn. 'De productie per koe stijgt nu al met gemiddeld één a twee procent per jaar. Enkele procenten krimp in het aantal melkkoeien zal daardoor na enkele jaren weer teniet zijn gedaan, zeker als veehouders worden uitgedaagd om de productie per koe op te voeren.'

Bovendien zal een vermindering van het volume volgens Jongeneel betekenen dat de minst renderende producten en exportbestemmingen worden afgestoten. 'Dit zal een positief effect hebben op de melkprijs.'

Renaat Debergh, afgevaardigd bestuurder van de Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie (BCZ), beschouwt de dip in de handelsbalans van 2015 als een incident. 'De exportprestaties van de Belgische zuivelindustrie vertonen de laatste vijftien jaar onmiskenbaar een stijgende lijn', zo geeft hij aan. 'De vooruitzichten

Figuur 1 – Verloop van de waarde van invoer, uitvoer en handelsbalans van zuivelproducten in Nederland (in miljarden euro's) (bron: PZ en Zuivel NL)

voor 2016 zijn niet rooskleurig. Maar voor daarna mag een voortzetting van de positieve trend worden verwacht naar een structureel positieve handelsbalans.' Debergh vertelt dat in België de voorbije jaren fors is geïnvesteerd in verwerkingscapaciteit. 'De nationale melkproductie is in tien jaar tijd met ongeveer 24 procent gestegen. In dezelfde periode werd 35 procent meer melk verwerkt', schetst hij de ontwikkeling. 'Dit betekent dat steeds meer melk uit Duitsland, Luxemburg en Frankrijk in België wordt verwerkt.'

Klaar voor groei

'Een goede zaak voor de Belgische melkveehouderij', noemt de zuivelvoorman de investeringen. 'Deze geven onze industrie voldoende schaal om moderne productiefaciliteiten neer te zetten om in te spelen op de groeiende vraag op de wereldmarkt', aldus Debergh, die stelt dat de kwaliteit van zuivel uit zijn land beslist niet onderdoet voor die uit concurrerende landen. 'De marketing kunnen we nog verbeteren, maar ook daaraan wordt volop gewerkt', vertelt hij.

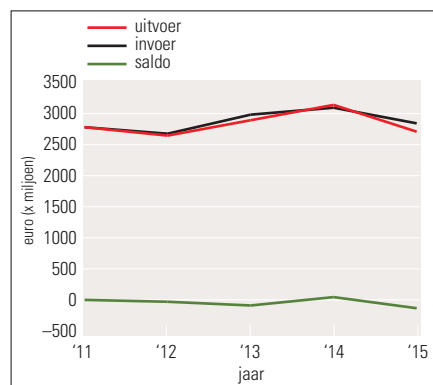
Bedreigingen ziet de belangenbehartiger met name in ontwikkelingen die belemmerend werken op het vrije handelsverkeer tussen landen. Als voorbeeld noemt hij de trage totstandkoming van handelsverdragen met derde landen.

De melkproductie in de Vlaamse melkveehouderij is sinds het einde van de melkquotering volgens BCZ met ongeveer negen procent gegroeid. Voor de komende jaren verwacht Debergh een gematigd groeitempo van één à twee procent per jaar. 'Onze zuivelindustrie is klaar om deze extra melk op de wereldmarkt tot waarde te brengen', is zijn overtuiging.

Melkprijs is politiek

Matthew Johnson, analist van de internationale zuivelmarkt bij Rabobank, ziet

Figuur 2 – Verloop van de waarde van invoer, uitvoer en handelsbalans van zuivelproducten in België (in miljoen euro's) (bron: BCZ)

hoopvolle signalen voor een beginnend herstel op de wereldmarkt. 'De aanvoer van melk daalt internationaal en de olieprijs trekt aan', zo schetst hij de ontwikkeling in een notendop.

Johnson wijst op de groeiende bevolking en toenemende welvaart in Azië, maar ook in een aantal Afrikaanse landen als hij praat over kansen voor de zuivelexport. In hoeverre de goede uitgangspositie van onze zuivelindustrie zich ook vertaalt in een goede melkprijs is volgens hem sterk afhankelijk van politieke ontwikkelingen.

De marktanalist noemt Rusland, maar wijst ook naar China. 'Dit blijft een kansrijk land voor de export van zuivel, maar de vraag staat sterk onder invloed van de Chinese overheid', vertelt Johnson, die ook Iran aanhaalt. 'In potentie is dit een heel interessant land voor de export van zuivel, dat nu als gevolg van het verbeteren van de betrekkingen met westerse landen langzaam opengaat.'

Ook aan de aanbodkant speelt overheidsbeleid een belangrijke rol als het gaat om de zuivelexport. 'De invoering van fosfaatrechten in Nederland zal zeker leiden tot minder melk', stelt Johnson. 'Maar het effect daarvan op de export durven wij, met alle onzekerheden van dit moment, niet te voorspellen', aldus de analist.

Inzetten op toegevoegde waarde

Wat volgens Johnson wel vaststaat, is dat de sector zich het best kan concentreren op de ontwikkeling van producten met een hoge toegevoegde waarde. Concreet denkt hij aan merkkaas, maar ook aan hoogwaardige weipoeders als grondstof voor sportdranken en voedingssupplementen. 'Naar dit soort producten komt met de stijgende welvaart internationaal meer vraag. De zuivelindustrie in Nederland en Vlaanderen moet als geen ander in staat zijn daarop in te spelen.' |

Figuur 3 – Aandeel (in waarde) van export naar verschillende landen van zuivel uit Nederland in 2015 (bron: Zuivel NL)

